

U Slavonskom gorju koje okružuje Požešku kotlinu dominiraju magmatske (graniti i amfiboliti), metamorfne (gnajsi i škriljavci) i sedimentne stijene (dolomiti, vapnenci, pješčenjaci).

Područje Požeško-slavonske županije iznimno je bogato fosilnim nalazima paleoflore i paleofaune Panonskoga mora koje se nalazilo na ovom prostoru prije oko 14 milijuna godina. Paleoflora je zastupljena s različitim skupinama algi, a najznačajniji predstavnici su iz skupina crvenih i zelenih algi. Od sjemenjača pronađeni su fosili listova bora, lovora, cimetočca, hrasta, smokve, eukaliptusa, zizifusa, vrbe, mirte, te razno vođeno bilje. U paleofauni naročito su zastupljeni koralji, školjkaši, puževi te ježinci, koji su bliski recentnim predstavnicima ovih skupina.

Od fosilnih ostataka riba pronađeni su ostaci morskih pasa iz rodova *Carcharodon*, *Lamna* i *Notidanus*. Od sisavaca u Panonskom moru živjeli su kitovi, dupini i morske krave. Pronađeni su fosili kralježaka, fragmenti rebara, zubi, dio skeleta peraje i dio repnog dijela kralježnice dupina, ušne kosti riba, zubi morskih pasa (*Hemipritys* sp.), zubi morske mačke (*Lamna* sp.), i zubi orade.

NATURA 2000 je ekološka mreža očuvanih prirodnih područja Europe za više od tisuću rijetkih, ugroženih i endemičnih vrsta divljih životinja i biljaka, te oko 230 prirodnih i poluprirodnih staništa koja su na popisu dvaju direktiva EU o zaštiti prirode: Direktive o pticama i Direktive o staništima. Na području Požeško-slavonske županije nalazi se ukupno 16 područja ekološke mreže, od kojih je 6 područja cjelokupnom površinom u županiji, dok se ostala područja nalaze i na prostorima susjednih županija. U sklopu ovih područja zaštićeno je 8 vrsta sisavaca, 23 vrste ptica, 2 vrste vodozemaca, 5 vrsta riba, 11 vrsta bezkralježnjaka, 2 biljne vrste i 14 stanišnih tipova.

NATURA 2000 podržava načelo održiva razvoja. Njezin cilj nije zaustaviti ljudske aktivnosti nego odrediti parametre prema kojima se one mogu obavljati uz istodobnu zaštitu rijetkih biljaka, životinja i staništa.

Područja očuvanja značajna za ptice su Papuk i Poilovlje s ribnjacima.

Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove su:

- područja cjelokupnom površinom u Požeško-slavonskoj županiji: *Orljava*; *Orljavica*; *Orljavac*; *Nurkovac*; *Livade kod Čaglina*; *Zvečevo*.
- područja na graničnim dijelovima sa susjednim županijama: *Papuk*; *Ilova*; *Bijela*; *Ribnjaci Poljana*; *Trbušnjak-Rastik*; *Psunj*; *Potoci oko Papuka*; *Londža*; *Glogovica* i *Breznica*; *Šume na Dilj-gori*.

**JAVNA USTANOVA ZA UPRAVLJANJE
ZAŠTIĆENIM PODRUČJEM
POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE**
Županijska 7, HR-34000 Požega
tel./fax : 034/290-244
zastita.prirode@pszupanija.hr
www.priroda-psz.hr

Zaštićena područja Požeško-slavonske županije

Sovsko jezero

Sovsko jezero jedinstveno je prirodno jezero na Dilj gori, te je 1989. godine proglašeno značajnim krajobrazom. Nalazi se na nadmorskoj visini od 430 m, zauzima površinu od oko 68,5 ha, a najveća dubina je od 8 do 10 m u središnjem dijelu. Ima vlastiti izvor vode, kao posljedicu geomorfoloških aktivnosti u prošlosti. Geološku podlogu čine stijene pješčenjaci, vapnenci i glinasti lapori, lesne naslage i pjeskovite gline s brojnim fosilima školjaka i morskih organizama. Od biljnih vrsta u jezeru zastupljeni su: žuta perunika, rogoz, trstika, obični sit, obični žabočun, mrijesnjak, raščika, vodeni žabljak, mješinarica mesožderka, žabogriz, krocanj, a na površini vode pliva obična i brazdasta leća, te vodena paprat. Zbog prirodne očuvanosti područja uočljivo je bogatstvo biljnih vrsta, posebno obilja

ljekovitog bilja. Vodena površina i okoliš jezera utočište je pticama, posebno močvaricama. Zapažaju se trstenjak rogožar, lisca, mali gnjurac, divlja patka, siva čaplja i čubasti gnjurac. Od vodozemaca u jezeru i oko jezera žive žabe, a od gmazova barske kornjače i bjelouške. U jezeru obitavaju ribe zlatni karas i čik, slatkovodne školjke i pijavice. Glavnina šuma ovog područja pripada klimazonalnoj zajednici hrasta kitnjaka i običnog graba, te zajednici bukve. Od šumskih zajednica, oko Sovskog jezera isprepliću se šumska zajednica hrasta kitnjaka i običnog graba, šuma gorske bukve, te šuma hrasta medunca i crnog jasena.

Parkovi

Spomenicima parkovne arhitekture zaštićeni su parkovi u Lipiku na 10,4 ha 1965. god., u Trenkovu na 9 ha 1965. god. i Kutjevu na 1,7 ha 1967. god.

Park u Lipiku

Park je u vlasništvu grada Lipika i Specijalne bolnice za medicinsku rehabilitaciju. Park s kupališnim i lječilišnim kompleksom podignut je krajem 19. stoljeća unutar prirodne šume hrasta lužnjaka. Isušivanjem močvarnog terena podizane su kupališne građevine, unošene ukrasne vrste drveća i grmlja. Park je planiran u dvije stilsko-oblikovne cjeline obilježja kasnog 19. stoljeća i to neobaroknoj s geometrijski uređenim vrtovima i

kasno-romantičarski perivoj s alejama, drvoredima i šetnicama. U perivoju su prepoznatljive aleje lipa, divljeg kestena, hrasta lužnjaka, običnog graba, katalpi. Od najznamenitijih povijesnih objekata tu su lječilišni salon „Kursalon“, natkriveno šetalište „Wandelbahn“, „Mramorne“ i „Kamene“ kupke, te paviljon s termalnim izvorom. Posebna zanimljivost su i brežuljak „Jelkin brijeg“, Jelkina klupa i skulptura kamena vaza. U parku je prema popisu iz 2012. god. zabilježeno 66 drvenastih vrsta.

Park u Trenkovu

Park u Trenkovu je podignut u drugoj polovici 18.st. oko vlastelinskog dvorca baruna Trenka. Podignut je na spoju potoka Veličanke i Stražemanke u prirodnoj šumi hrasta lužnjaka i običnog graba u koju se kasnije unose egzotične biljke. Vrlo je vrijedna kolekcija drvenastih vrsta koje predstavljaju rijetke i jedinstvene primjerke za Slavoniju. Podignut u pejzažnom stilu, izmjenjuju se travnate površine sa skupinama starog egzotičnog drveća. Ispred dvorca je stari hrast koji se naziva Trenkov hrast, a poznat je po tome što su na njegove grane okrutno vješali neposlušne kmetove. U parku je prema popisu iz 2011. god. zabilježeno 63 drvenaste vrste.

Park u Kutjevu

Park je podignut krajem 19. i početkom 20. st. za vrijeme obitelji Turković koji ga uređuju uz svoj vlastelinski dvorac izgrađen u baroknom stilu. Prevladavaju stara stabla s egzotičnim vrstama koja su slobodno raspoređena oko dvorca dok je samo uz pročelje dvorca geometrijski stiliziran. Jezgru arhitekture parka čine crkva i dvorac koje su izgradili isusovci u 18. stoljeću na temeljima cistercijske opatije iz 1232. godine. U parku je prema popisu iz 2009. god. zabilježeno 35 drvenastih vrsta.

Flora i vegetacija

U pokrovnosti Požeško-slavonske županije prevladavaju šume s oko 45% površine, oko 50% su poljoprivredne površine, a ostatak čine travnjaci i vodene površine. U pogledu visinskog rasporeda vegetacije tri su pojasa: a) brežuljkasti (od 100-250 mnv) s dominacijom šuma hrasta kitnjaka b) brdski (od 250-700 mnv) s dominacijom bukovih šuma c) gorski (od 700-984 mnv) s dominacijom bukovo-jelovih šuma Glavne vrste drveća su bukva, hrast kitnjak, obični grab, jela, hrast lužnjak, hrast medunac, crna joha, itd. Ljudskim aktivnostima u prošlosti nastali su današnji travnjaci, od vlažnih u nizinskome pojasu, preko mezofilnih i polusuhih u brežuljkastom i brdovitom pojasu, pa sve do

izrazito suhih, s elementima panonske stepe, na plitkim, ispranim i siromašnim tlima. Suhi kontinentalni travnjaci u Požeškoj kotlini su suhi brdski travnjaci, nekadašnji pašnjaci, livade košanice, te oranice. Većina ih je u sukcesiji zbog izostanka tradicionalnih metoda gospodarenja (košnje i ispaše) čime je ugrožena njihova biološka raznolikost. Ubrajaju se među najugroženije tipove vegetacije kako u našoj zemlji tako i u srednjoj i zapadnoj Europi. Zbog samoniklih orhideja, travnjaci se nalaze u Direktivi o staništima Europske unije. U Požeškoj kotlini i gorju zabilježeno je više od 1660 biljnih vrsta što je više od četvrtine sveukupne flore Republike Hrvatske. Ukupno je zabilježeno više od 170 vrsta drveća. Više od 100 vrsta pripadaju zaštićenim, ugroženim i rijetkim.

Fauna

Fauna je najočuvanija u šumama Papuka, Psunja, Požeške gore, Krndije i Dilj gore. Od sisavaca obitavaju obični jelen, srna, divlja svinja, jazavac, kuna, bjelica, šišmiši i dr. Brdski travnjaci i livade košanice staništa su bogatoj fauni leptira. Močvarni kompleksi, od kojih je najznačajnije vlažno i močvarno područje ribnjaka Poljana, područja su za gniježđenje, zimovanje i migraciju europskih ptica močvarica i ptica vezanih uz vodena staništa koje se gnijezde u šumama, kao što su štekavac i crna roda. Takva vlažna staništa značajna su za vodozemce, gmazove, vretenca i druge vrste kukaca. Rijeke i potoci u svojim gorskim tokovima su izuzetno očuvani pa su stoga značajno stanište za potočne pastreve i potočnog raka. Odlikuju se bogatim ribljim fondom, kao i brojnim pticama vodenih staništa od kojih je najpoznatija bijela

roda koja se gnijezdi u neposrednoj blizini čovjeka. Uz rijeke i potoke ponovno obitavaju vidra i dabar koji su nestali s ovog područja u drugoj polovici 20. stoljeća. Na prostoru županije pronađene su spilje i jame s karakterističnom podzemnom faunom. Najznačajnija je spilja Trbušnjak na Pakračkoj gori u kojoj je pronađena najveća porodiljna kolonija šišmiša u Hrvatskoj. U krškim jamama Papuka pronađena je i endemična podzemna fauna.